

تندیس‌گری و شمایل‌نگاری

در ایران پیش از اسلام

بخشن اول

تندیس‌گری و شمایل‌نگاری زنان در ایران پیش از اسلام

اورلی دیمز

متترجم

علی‌اکبر وحدتی

- ۱۰۱ تندیس‌گری های برخی
۹۸ عکس‌نمایی
۹۳ نمایشگاه
۹۱ پیکرگری های برخی
۹۰ زنانی که روی آنها نمایش می‌نمودند
۸۸ پرستشگران ماد
۸۴ زنانی که روی آنها نمایش می‌نمودند
۸۰ زنانی که روی آنها نمایش می‌نمودند
۷۹ عصر طریع
۷۶ پیکرگری های برخی
۷۲ زنانی که روی آنها نمایش می‌نمودند
۶۹ زنانی که روی آنها نمایش می‌نمودند
۶۵ پرستشگران مادری
۶۱ زنده‌سازی های فیلم‌تکانی مادیت
۵۷ زنان افغانی
۵۳ صفت‌های قویانه و جذابیتی
۵۰ علاوه‌کنندگان
۴۸ قیامت‌گاهی و مرتبتگان
۴۵ عصر مذهبی
۴۲ مادر و پوچه
۴۰ خاتون‌گاه
۳۸ عصر آهن
۳۶ پیکرگری های غریب
۳۴ زنانی که روی آنها نمایش می‌نمودند
۳۰ پرستشگران مادری
۲۸ ۱۳۹۸

نژاد

تهران

moi.ir www.

فهرست مطالب

۷-۹.	لهم توبه ع لعن میگوید
۷-۵.	پیکرک های برهنه
۷-۲.	السمیع تعالیٰ را ملمعت
۷-۷.	چون بخوبی لغت بالغه
۹.	علی اکبر وحدتی
۱۳.	دکتر حکمت اللہ ملاصالحی پیش گفتار

بخش اول

تدیس‌گری و شمایل‌نگاری زنان در ایران پیش از اسلام

۲۵	مقدمه
۲۸	۱. نوسنگی
۳۱	۲. مس سنگی
۳۱	۳-۱. پیکرک های برهنه
۳۴	۳-۲. زنانی که روی اشیا ترسیم شده‌اند
۳۴	۳-۳. پرستشگران مادینه یا پریستاران
۳۵	۴-۱. رقصگان
۳۶	۴-۲. عصر مفرغ
۳۶	۴-۳. پیکرک های برهنه
۴۳	۴-۴. زنانی که روی اشیا ترسیم شده‌اند
۴۴	۴-۵. پرستشگران مادینه
۴۶	۴-۶. سردیس‌ها و نیم‌تنه‌های مادینه
۴۸	۵-۱. زنان اشرافی
۵۲	۶-۱. صحنه‌های ضیافت و مهمانی
۵۵	۷-۱. ملکمه‌ها و باتوان درباری
۵۸	۸-۱. فعالیت‌های روزمره
۶۰	۹-۱. صحنه‌های جنسی
۶۲	۱۰-۱. مادر و بچه
۶۴	۱۱-۱. خانواده
۶۵	۴. عصر آهن
۶۵	۱-۱. پیکرک های برهنه
۶۷	۲-۱. زنانی که روی اشیا ترسیم شده‌اند
۷۰	۳-۱. پرستشگران مادینه

بخش دوم

در باب پیکرک‌های انسانی پیش از تاریخ در ایران

۲۰۷	مقدمه
۲۱۲	۱. نوسنگی ۱
۲۱۲	۱-۱. گنج دره
۲۱۴	۱-۲. تپه علی‌کُش
۲۱۵	۲. نوسنگی ۲
۲۱۵	۲-۱. علی‌کُش
۲۱۶	۲-۲. سراب
۲۱۷	۲-۳. تپه گوران
۲۱۸	۳. نوسنگی ۳ تا مسنگی ۱
۲۱۸	۳-۱. یانیک تپه
۲۱۹	۳-۲. حاجی فیروز
۲۱۹	۳-۳. زاغه
۲۲۱	۴. سنگ چخماق
۲۲۱	۵. تپه تولایی
۲۲۲	۶. چخاسفید
۲۲۳	۷. تپه سبز
۲۲۳	۸. چخامیش
۲۲۴	۹. جعفرآباد
۲۲۵	۱۰-۱. تپه جووی
۲۲۶	۴. مسنگی ۲ و ۳
۲۲۶	۱-۱. دُم‌گربرچینه
۲۲۷	۲-۱. شوش
۲۲۷	۳-۱. تل بکون الف
۲۲۸	۴-۱. تل ابلیس
۲۲۸	۵-۱. تپه یحیی
۲۳۰	نتیجه گیری
۲۳۵	کتاب‌شناسی
۲۳۹	جدول
۲۴۷	تصویرها
۲۵۳	نمایه

۷۰	۴-۴. سردیس‌ها و نیم‌تنه‌های مادینه
۷۱	۵-۴. ملکه‌ها و بانوان درباری
۷۴	۶-۴. صحنه‌های ضیافت و مهمانی
۷۷	۷-۴. فعالیت‌های روزمره
۷۸	۸-۴. مادر و بچه
۷۹	۵. دوره‌ی خامنشی
۷۹	۱-۵. پیکرک‌های مادینه‌ی بر亨ه
۷۹	۲-۵. زنانی که روی اشیا ترسیم شده‌اند
۸۱	۳-۵. زنان اشرافی
۸۲	۴-۵. سردیس‌ها و نیم‌تنه‌های مادینه
۸۲	۵-۵. ملکه‌ها و بانوان درباری
۸۵	۶. دوره‌ی اشکانی
۸۵	۱-۶. پیکرک‌های مادینه‌ی بر亨ه
۸۷	۲-۶. زنانی که روی اشیا ترسیم شده‌اند
۸۸	۳-۶. زنان اشرافی
۸۸	۴-۶. سردیس‌ها و نیم‌تنه‌های مادینه
۹۰	۵-۶. ملکدها
۹۰	۶-۶. صحنه‌های ضیافت و مهمانی
۹۰	۷-۶. فعالیت‌های روزمره
۹۲	۷. دوره‌ی ساسانی
۹۲	۱-۷. پیکرک‌های بر亨ه
۹۲	۲-۷. زنانی که روی اشیا ترسیم شده‌اند
۹۳	۳-۷. زنان اشرافی
۹۴	۴-۷. سردیس‌ها و نیم‌تنه‌های مادینه
۹۵	۵-۷. ملکه‌ها و بانوان درباری
۹۸	۶-۷. صحنه‌های ضیافت و مهمانی
۱۰۰	۷-۷. فعالیت‌های روزمره
۱۰۳	۸-۷. مادر و بچه
۱۰۳	۹-۷. خانواده
۱۰۵	نتیجه گیری
۱۱۹	کتاب‌شناسی
۱۳۱	تصویرها

سخن مترجم

کتابی که پیش روی خواننده‌گرامی است پژوهشی است به قلم باستان‌شناس و پژوهشگر جوان بلژیکی، خانم اورلی دیمز، که در مجله‌ی ایرانیکا آنتیکا به چاپ رسیده است. مبحث نخست^۱ – که نام آن را بر کل مجموعه نهاده‌ایم – در سال ۲۰۰۱ میلادی چاپ شده و در آن به بررسی میزان تجسم و حضور زنان در مدارک باستان‌شناختی ایران پیش از اسلام (اعم از نقش‌برجسته‌ها، مجسمه‌ها، نقوش روی سفالینه‌ها، مهرها و...) اشاره شده است. در این مقاله نویسنده موضوعاتی را که زنان در آن به نمایش درآمده‌اند، برحسب توالی زمانی از دوره‌ی نوسنگی که بشر برای نخستین بار گل را مورد استفاده قرار داد تا پایان دوره‌ی ساسانی، تشریح کرده و به تفسیر و تبیین آن‌ها پرداخته است. از این‌رو، حتی اگر در نوشتار حاضر چنان‌که باید به تحلیل و بررسی نقش زنان در ادوار باستانی ایران پرداخته نشده است، باز هم می‌تواند به عنوان عاملی مهم برای بررسی نقش اجتماعی زن پیش از اسلام در ایران سودمند افتاد.

مبحث دوم^۲ نیز در سال ۲۰۰۴ میلادی چاپ شد. در این نوشتار برخلاف بخش نخست که در آن تمام شیوه‌های نمایش زنان در مدارک باستان‌شناختی – خواه به شکل مجسمه‌های سه‌بعدی، نقش‌برجسته‌ها، نقاشی روی سفالینه‌ها یا نقوش روی مهرها و... – مد نظر قرار گرفته، فقط به بررسی مجسمه‌های سه‌بعدی

1. Daems, A. (2001), "The iconography of pre-Islamic women in Iran", *Iranica Antiqua*, Vol. XXXVI, Editions Peeters, Leuven, Belgium, pp. 1-150.

2. Daems, A. (2004) "On pre-historic human figurines in Iran: Current knowledge and some reflections", *Iranica Antiqua*, Vol. XXXIX, Editions Peeters, Leuven, Belgium, pp. 1-32.

- ۷۷۱... آندریه کارلوفسکی مادریت، رفاقت و زیارت، ۷۷۱
 ۷۷۲... ملکه‌ای یا پوشانندگان پسر را نیز مادریت خواهند داشت که باید به ۷۷۲
 ۷۷۳... ۷۷۳... ۷۷۳... ۷۷۴... ۷۷۴... ۷۷۵... ۷۷۵... ۷۷۶... ۷۷۶... ۷۷۷... ۷۷۷... ۷۷۸... ۷۷۸... ۷۷۹... ۷۷۹... ۷۸۰... ۷۸۰... ۷۸۱... ۷۸۱... ۷۸۲... ۷۸۲... ۷۸۳... ۷۸۳... ۷۸۴... ۷۸۴... ۷۸۵... ۷۸۵... ۷۸۶... ۷۸۶... ۷۸۷... ۷۸۷... ۷۸۸... ۷۸۸... ۷۸۹... ۷۸۹... ۷۹۰... ۷۹۰... ۷۹۱... ۷۹۱... ۷۹۲... ۷۹۲... ۷۹۳... ۷۹۳... ۷۹۴... ۷۹۴... ۷۹۵... ۷۹۵... ۷۹۶... ۷۹۶... ۷۹۷... ۷۹۷... ۷۹۸... ۷۹۸... ۷۹۹... ۷۹۹... ۸۰۰... ۸۰۰... ۸۰۱... ۸۰۱... ۸۰۲... ۸۰۲... ۸۰۳... ۸۰۳... ۸۰۴... ۸۰۴... ۸۰۵... ۸۰۵... ۸۰۶... ۸۰۶... ۸۰۷... ۸۰۷... ۸۰۸... ۸۰۸... ۸۰۹... ۸۰۹... ۸۱۰... ۸۱۰... ۸۱۱... ۸۱۱... ۸۱۲... ۸۱۲... ۸۱۳... ۸۱۳... ۸۱۴... ۸۱۴... ۸۱۵... ۸۱۵... ۸۱۶... ۸۱۶... ۸۱۷... ۸۱۷... ۸۱۸... ۸۱۸... ۸۱۹... ۸۱۹... ۸۲۰... ۸۲۰... ۸۲۱... ۸۲۱... ۸۲۲... ۸۲۲... ۸۲۳... ۸۲۳... ۸۲۴... ۸۲۴... ۸۲۵... ۸۲۵... ۸۲۶... ۸۲۶... ۸۲۷... ۸۲۷... ۸۲۸... ۸۲۸... ۸۲۹... ۸۲۹... ۸۳۰... ۸۳۰... ۸۳۱... ۸۳۱... ۸۳۲... ۸۳۲... ۸۳۳... ۸۳۳... ۸۳۴... ۸۳۴... ۸۳۵... ۸۳۵... ۸۳۶... ۸۳۶... ۸۳۷... ۸۳۷... ۸۳۸... ۸۳۸... ۸۳۹... ۸۳۹... ۸۴۰... ۸۴۰... ۸۴۱... ۸۴۱... ۸۴۲... ۸۴۲... ۸۴۳... ۸۴۳... ۸۴۴... ۸۴۴... ۸۴۵... ۸۴۵... ۸۴۶... ۸۴۶... ۸۴۷... ۸۴۷... ۸۴۸... ۸۴۸... ۸۴۹... ۸۴۹... ۸۵۰... ۸۵۰... ۸۵۱... ۸۵۱... ۸۵۲... ۸۵۲... ۸۵۳... ۸۵۳... ۸۵۴... ۸۵۴... ۸۵۵... ۸۵۵... ۸۵۶... ۸۵۶... ۸۵۷... ۸۵۷... ۸۵۸... ۸۵۸... ۸۵۹... ۸۵۹... ۸۶۰... ۸۶۰... ۸۶۱... ۸۶۱... ۸۶۲... ۸۶۲... ۸۶۳... ۸۶۳... ۸۶۴... ۸۶۴... ۸۶۵... ۸۶۵... ۸۶۶... ۸۶۶... ۸۶۷... ۸۶۷... ۸۶۸... ۸۶۸... ۸۶۹... ۸۶۹... ۸۷۰... ۸۷۰... ۸۷۱... ۸۷۱... ۸۷۲... ۸۷۲... ۸۷۳... ۸۷۳... ۸۷۴... ۸۷۴... ۸۷۵... ۸۷۵... ۸۷۶... ۸۷۶... ۸۷۷... ۸۷۷... ۸۷۸... ۸۷۸... ۸۷۹... ۸۷۹... ۸۸۰... ۸۸۰... ۸۸۱... ۸۸۱... ۸۸۲... ۸۸۲... ۸۸۳... ۸۸۳... ۸۸۴... ۸۸۴... ۸۸۵... ۸۸۵... ۸۸۶... ۸۸۶... ۸۸۷... ۸۸۷... ۸۸۸... ۸۸۸... ۸۸۹... ۸۸۹... ۸۹۰... ۸۹۰... ۸۹۱... ۸۹۱... ۸۹۲... ۸۹۲... ۸۹۳... ۸۹۳... ۸۹۴... ۸۹۴... ۸۹۵... ۸۹۵... ۸۹۶... ۸۹۶... ۸۹۷... ۸۹۷... ۸۹۸... ۸۹۸... ۸۹۹... ۸۹۹... ۹۰۰... ۹۰۰... ۹۰۱... ۹۰۱... ۹۰۲... ۹۰۲... ۹۰۳... ۹۰۳... ۹۰۴... ۹۰۴... ۹۰۵... ۹۰۵... ۹۰۶... ۹۰۶... ۹۰۷... ۹۰۷... ۹۰۸... ۹۰۸... ۹۰۹... ۹۰۹... ۹۱۰... ۹۱۰... ۹۱۱... ۹۱۱... ۹۱۲... ۹۱۲... ۹۱۳... ۹۱۳... ۹۱۴... ۹۱۴... ۹۱۵... ۹۱۵... ۹۱۶... ۹۱۶... ۹۱۷... ۹۱۷... ۹۱۸... ۹۱۸... ۹۱۹... ۹۱۹... ۹۲۰... ۹۲۰... ۹۲۱... ۹۲۱... ۹۲۲... ۹۲۲... ۹۲۳... ۹۲۳... ۹۲۴... ۹۲۴... ۹۲۵... ۹۲۵... ۹۲۶... ۹۲۶... ۹۲۷... ۹۲۷... ۹۲۸... ۹۲۸... ۹۲۹... ۹۲۹... ۹۳۰... ۹۳۰... ۹۳۱... ۹۳۱... ۹۳۲... ۹۳۲... ۹۳۳... ۹۳۳... ۹۳۴... ۹۳۴... ۹۳۵... ۹۳۵... ۹۳۶... ۹۳۶... ۹۳۷... ۹۳۷... ۹۳۸... ۹۳۸... ۹۳۹... ۹۳۹... ۹۴۰... ۹۴۰... ۹۴۱... ۹۴۱... ۹۴۲... ۹۴۲... ۹۴۳... ۹۴۳... ۹۴۴... ۹۴۴... ۹۴۵... ۹۴۵... ۹۴۶... ۹۴۶... ۹۴۷... ۹۴۷... ۹۴۸... ۹۴۸... ۹۴۹... ۹۴۹... ۹۵۰... ۹۵۰... ۹۵۱... ۹۵۱... ۹۵۲... ۹۵۲... ۹۵۳... ۹۵۳... ۹۵۴... ۹۵۴... ۹۵۵... ۹۵۵... ۹۵۶... ۹۵۶... ۹۵۷... ۹۵۷... ۹۵۸... ۹۵۸... ۹۵۹... ۹۵۹... ۹۶۰... ۹۶۰... ۹۶۱... ۹۶۱... ۹۶۲... ۹۶۲... ۹۶۳... ۹۶۳... ۹۶۴... ۹۶۴... ۹۶۵... ۹۶۵... ۹۶۶... ۹۶۶... ۹۶۷... ۹۶۷... ۹۶۸... ۹۶۸... ۹۶۹... ۹۶۹... ۹۷۰... ۹۷۰... ۹۷۱... ۹۷۱... ۹۷۲... ۹۷۲... ۹۷۳... ۹۷۳... ۹۷۴... ۹۷۴... ۹۷۵... ۹۷۵... ۹۷۶... ۹۷۶... ۹۷۷... ۹۷۷... ۹۷۸... ۹۷۸... ۹۷۹... ۹۷۹... ۹۸۰... ۹۸۰... ۹۸۱... ۹۸۱... ۹۸۲... ۹۸۲... ۹۸۳... ۹۸۳... ۹۸۴... ۹۸۴... ۹۸۵... ۹۸۵... ۹۸۶... ۹۸۶... ۹۸۷... ۹۸۷... ۹۸۸... ۹۸۸... ۹۸۹... ۹۸۹... ۹۹۰... ۹۹۰... ۹۹۱... ۹۹۱... ۹۹۲... ۹۹۲... ۹۹۳... ۹۹۳... ۹۹۴... ۹۹۴... ۹۹۵... ۹۹۵... ۹۹۶... ۹۹۶... ۹۹۷... ۹۹۷... ۹۹۸... ۹۹۸... ۹۹۹... ۹۹۹... ۹۱۰... ۹۱۰...